

ARD blijft erbij: geen peiling in laatste verkiezingsweek

Achtergrond - 6 september 2017 - Auteur: Marja Verburg

Peilingen kunnen de verkiezingsuitslag beïnvloeden. Daarom spraken de Duitse publieke omroepen ARD en ZDF ooit af tien dagen voor een verkiezing geen peilingen meer te publiceren. Commerciële zenders doen dat wel en de ZDF houdt zich sinds 2013 ook niet meer aan dit gentlemen's agreement.

Het zou een nek-aan-nek-race tussen CDU en SPD worden bij de deelstaatverkiezingen in Saarland dit voorjaar. Media baseerden zich op meerdere peilingen die tot een dag of tien voor de verkiezingen aangaven dat beide partijen 33 tot 35 procent van de stemmen zouden halen. Maar op 26 maart bleek de CDU de verkiezingen in Saarland met een verrassend grote meerderheid van 40,7 procent te hebben gewonnen. De SPD bleef steken op slechts 29,6 procent.

Hadden de peilbureaus fouten gemaakt, ontwikkelingen gemist? Nee, legden deskundigen in de dagen daarna uit (zie bv [tagesspiegel](#), [deutschlandfunk](#) en [shz.de](#)). Tot een dag of tien voor de verkiezingen leek de SPD inderdaad gelijk op te gaan met de CDU. Tot uit nieuwe peilingen - zoals een van de [ZDF drie dagen voor de verkiezingen](#) - bleek dat de SPD ook een coalitie kon vormen met Die Linke. Omdat de SPD geen voorkeur voor een regeringspartner had uitgesproken, was een linkse regering in Saarland dus een optie. Maar verreweg de meeste kiezers, ook die van de SPD, wilden dat Annegret Kramp-Karrenbauer van de CDU minister-president zou blijven.

Peilingen en *Sonntagsfrage*

Verkiezingen zijn in Duitsland altijd op zondag. Peilbureaus vragen kiezers wat ze zouden stemmen als er komende zondag verkiezingen zouden zijn. Daarom heet het de *Sonntagsfrage*.

Veel Duitse media hebben hun eigen peilbureaus. Infratest dimap doet de peilingen voor de [Deutschlandtrend](#) van de ARD, Forschungsgrupe Wahlen voor de [Politbarometer](#) van de ZDF en Forsa de [Wahlrend](#) van Stern en RTL. [Overzicht van de 7 belangrijkste peilbureaus](#)

Kiezers hebben daardoor volgens sommige deskundigen alsnog besloten hun

stemgedrag te veranderen. Zo kozen [8.000 kiezers](#) die eerder SPD hadden gestemd, voor de CDU. De peilingen die een nek-aan-nek-race hadden voorspeld, klopten dus wel op dat moment - maar kiezers waren mede door die peilingen van mening veranderd. De uitslag in Saarland leidde bij politicologen en peilexperts tot een nieuw debat over de wenselijkheid van peilen in de laatste verkiezingsweek.

Strategisch stemmen

In Duitsland is het makkelijker om strategisch te stemmen dan in Nederland. Kiezers brengen twee stemmen uit, op een persoon uit hun kiesdistrict en op een partij. Zo kun je, als je bijvoorbeeld een coalitie van CDU en FDP wil, met je eerste stem voor een CDU'er in je district kiezen en met je tweede stem, de partijstem, voor de FDP. Al pakt dat niet altijd zo uit als kiezers bedoelen. In Nedersaksen brachten veel kiezers die in 2013 een regering van CDU en FDP wilden hun tweede stem op de FDP uit. Daardoor verloor de CDU zoveel, dat de partijen alsnog geen meerderheid hadden en er een rood-groene regering kwam.

In Duitsland is 46 procent van de kiezers nog zwevend

Net als in Nederland, waar overigens wel tot de laatste verkiezingsdag wordt gepeild, is er in Duitsland veel discussie over de invloed van peilingen en de manier waarop media peilingen presenteren. De [Süddeutsche Zeitung](#) en [Spiegel Online](#) bijvoorbeeld leggen uitvoerig uit welke keuzes zij maken en op welke bronnen zij zich baseren. Ook benadrukken ze regelmatig dat peilingen de stemming op een bepaald moment meten en nooit als voorspelling van de uitslag moeten worden beschouwd.

Meer zwevende kiezers

Dat peilingen een steeds grotere rol spelen bij de stemkeuze, komt mede doordat er steeds meer zwevende kiezers zijn: in Duitsland nu zelfs 46 procent, meldde de [FAZ](#) eind augustus. Kiezers voelen zich steeds minder verbonden aan een partij en switchen makkelijker. Dit jaar speelt daarbij mee dat met de duidelijke voorsprong van de CDU de verkiezingen niet zo spannend lijken. Mensen houden zich daardoor nog later dan voorgaande jaren bezig met hun keuze.

'Kiezers hebben recht op alle informatie die ze nodig kunnen hebben voor hun beslissing'

Dat het aantal zwevende kiezers toeneemt, was voor de ZDF in 2013 juist reden om te besluiten de laatste week voor de verkiezingen wel te peilen. De publieke omroep wil deze kiezers ter wille zijn. Dat argument speelt nu, in 2017, een nog grotere rol, legde politicoloog Oskar Niedermayer van de Freie Universität in

Berlijn dit voorjaar aan [Deutschlandfunk](#) uit. Zwevende kiezers laten zich meer leiden door korte-termijn-factoren en personen.

Kiezers hebben recht op alle informatie die ze nodig kunnen hebben voor hun beslissing, vindt Niedermayer, “alleen al om democratisch-technische redenen”. Dat geldt vooral voor strategisch denkende kiezers. Peilingen hebben weliswaar invloed op het verkiezingsresultaat, zegt ook hij, maar dat hoeft geen bezwaar te zijn omdat er niet een specifieke partij is die daarvan profiteert.

Vicieuze cirkel

De ARD blijft - als enige - bij haar keuze om tien dagen voor de verkiezingen niet meer te peilen. Friederike Hofmann, voor de ARD verantwoordelijk voor verkiezingen en peilingen, legt telefonisch aan Duitslandweb uit waarom. “Hoe dichterbij de verkiezingen, des te sterker het effect van peilingen kan zijn. Mensen blijven die toch als voorspellingen van de uitslag zien, hoe zeer we ook benadrukken dat peilingen geen prognoses zijn, maar een stemmingsbeeld van een bepaald moment.” Juist omdat kiezers steeds later beslissen op welke partij ze stemmen, kan een vicieuze cirkel in gang worden gezet van strategische overwegingen en input uit nieuwe peilingen, waarop weer nieuwe strategische overwegingen worden gebaseerd, is het standpunt van de ARD. “Dit mechanisme willen we niet bevorderen”, aldus Hofmann.

'Hoe dichterbij de verkiezingen, hoe sterker het effect van peilingen kan zijn'

Peilingen in de laatste verkiezingsweek liggen niet noodzakelijkerwijs dichterbij de einduitslag dan eerdere peilingen, zegt Hofmann. Dat bleek achteraf ook in Saarland. Daar werd een mogelijke coalitie van SPD en Die Linke niet alleen in de ZDF-peiling drie dagen voor de verkiezingen zichtbaar, maar [ook al in een peiling](#) van een week eerder. Veel media hadden daar toen weinig aandacht voor, legde Niedermayer kort na de deelstaatverkiezingen in Saarland uit.

Verkiezingsavond

Toch pleitten verschillende deskundigen na Saarland voor peilen in de laatste verkiezingsweek. De ARD peilt dan zelf ook wel degelijk, zeggen critici, en waarom informatie achterhouden die je wel hebt? Dat is een misvatting, legt Hofmann uit. “In die laatste week houden we geen gewone peilingen. We stellen dan andere vragen om aan informatie te komen, waarmee we de ontwikkelingen op de verkiezingsavond zelf kunnen uitleggen. We vragen dan bijvoorbeeld naar statements over de verschillende partijen.”

De exitpoll van de ARD, die op de verkiezingsavond zelf stipt om 18.00 uur

bekend wordt gemaakt, is gebaseerd op peilingen op de verkiezingsdag zelf, bij de stembureaus. Die wordt in de loop van de avond dan steeds weer bijgewerkt met nieuwe gegevens uit de kieskringen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/22544/ard-blijft-erbij-geen-peiling-in-laatste-verkiezingsweek>